

Макурін Андрій Андрійович,

доктор економічних наук, професор

доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ORCID ID: 0000-0001-8093-736X

ЕФЕКТИВНА ПУБЛІЧНА ВЛАДА БЕЗ КОРУПЦІЇ: ЕКОНОМІЧНА ТА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

EFFECTIVE PUBLIC GOVERNMENT WITHOUT CORRUPTION: ECONOMIC AND ANTI-CORRUPTION POLICIES IN DEVELOPING THE RULE OF LAW

У статті розглянуто умови розбудови правової держави Україна, яка стикається з нагальною потребою забезпечення ефективної публічної влади, що ускладнюється тривалим впливом корупції. Встановлено, що проблема корупції підриває довіру до державних інститутів, гальмує економічний розвиток і дестабілізує демократичні процеси. Незважаючи на впроваджені антикорупційні реформи та формування відповідних інституцій, корупційні прояви адаптуються до нових умов, що ставить під сумнів ефективність поточних підходів. Проведено аналіз синхронізації економічної та антикорупційної політик для побудови ефективної публічної влади без корупції, що є фундаментальною основою для повноцінного становлення правової держави. Проблема характеризується прихованим характером корупції, що ускладнює її вимірювання, а також дискусіями щодо реальної ефективності антикорупційних ініціатив та впливу політичних інтересів на боротьбу з нею.

Також обговорюється роль громадянського суспільства у протидії корупції. Наведено Міжнародний Індекс сприйняття корупції (CPI) який щорічно демонструє, що найменш корумпованими країнами є Данія, Нова Зеландія, Фінляндія, Сінгапур та Швеція, тоді як Україна протягом 2020–2024 років демонструвала відносну стабільність у діапазоні 31–36 балів, що вказує на помірно високе сприйняття корупції. Це свідчить про те, що, попри певні покращення позицій у рейтингу, корупція залишається значною проблемою, і вжиті заходи не призвели до кардинального прориву.

Боротьба з корупцією нерозривно пов'язана з економічною політикою. Надмірне регулювання та непрозорі процедури створюють сприятливе середовище для корупції, тоді як лібералізація та відкритість економіки зменшують такі ризики. Нерівномірний розпіділ доходів також може провокувати корупційні прояви. Україна вже створила антикорупційну інфраструктуру, включаючи НАБУ, САП та НАЗК, але виклики полягають у забезпеченні невідворотності покарання, посиленні координації органів та подоланні спротиву.

Подальша децентралізація, цифровізація державних послуг та реформа судової системи є ключовими для підвищення ефективності антикорупційної боротьби. Таким чином, ефективна публічна влада без корупції можлива лише за умови системної взаємодії між ефективною економічною політикою, безкомпромісною антикорупційною політикою та міцними засадами правової держави.

Ключові слова: корупція, публічна влада, економічна та антикорупційна політика, антикорупційна діяльність, запобігання корупції.

The article examines the conditions for building a legal state in Ukraine, which is faced with an urgent need to ensure effective public power, which is complicated by the long-term impact of corruption. It is established that the problem of corruption undermines trust in state institutions, slows down economic development and destabilizes democratic processes. Despite the implemented anti-corruption reforms and the formation of relevant institutions, corruption manifestations adapt to new conditions, which calls into question the effectiveness of current approaches. An analysis of the synchronization of economic and anti-corruption policies for building effective public power without corruption, which is a fundamental basis for the full formation of a legal state, is conducted. The problem is complicated by the hidden nature of corruption, which makes it difficult to measure it, as well as by discussions about the real effectiveness of anti-corruption initiatives and the influence of political interests on the fight against it.

The role of civil society in combating corruption is also discussed. The International Corruption Perceptions Index (CPI) is presented, which annually demonstrates that the least corrupt countries are Denmark, New Zealand, Finland, Singapore and Sweden, while Ukraine during 2020–2024 demonstrated relative stability in the range of 31–36 points, indicating a moderately high perception of corruption. This indicates that, despite some improvements in the ranking, corruption remains a significant problem, and the measures taken have not led to a fundamental breakthrough.

The fight against corruption is inextricably linked to economic policy. Overregulation and opaque procedures create a favorable environment for corruption, while liberalization and openness of the economy reduce such risks. Uneven distribution of income can also provoke corruption. Ukraine has already created an anti-corruption infrastructure, including the NABU, SAPO and NACP, but the challenges lie in ensuring the inevitability of punishment, strengthening coordination of agencies and overcoming resistance.

Further decentralization, digitalization of public services and reform of the judicial system are key to increasing the effectiveness of the anti-corruption fight. Thus, effective public power without corruption is possible only under the condition of systemic interaction between effective economic policy, uncompromising anti-corruption policy and strong principles of the rule of law.

Key words: corruption, public authority, economic and anti-corruption policy, public administration, anti-corruption activities, corruption prevention.

Постановка проблеми. В умовах сучасного державного будівництва, особливо в контексті розбудови правової держави, Україна стикається з критичною потребою в забезпеченні ефективної публічної влади. Існуючі виклики вимагають глибокого розуміння взаємозв'язку між економічною політикою та антикорупційною політикою [1]. Незважаючи на впровадження низки антикорупційних реформ та формування відповідних інституцій, корупційні прояви продовжують існувати, часто адаптуючись до нових умов. Це ставить під сумнів достатність або ефективність поточних підходів. Зокрема, виникає питання, як саме економічні фактори, такі як нерівномірний розподіл доходів чи тіньова економіка, впливають на поширення корупції, і яким чином економічна політика може стати більш потужним інструментом її запобігання. Проблема полягає в тому, як ефективно публічна влада може відповідати на технологічні новації, вимоги громадськості та забезпечувати прозорість та взаємодію з громадськістю без корупційної складової. Вирішення цієї проблеми та адаптація до нових викликів стають критичними завданнями для створення стійкої та ефективної системи публічного управління, враховуючи вплив економічної й антикорупційної політики на формування ефективної публічної влади, вільної від корупції.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю всебічного аналізу того, як економічна та антикорупційна політики можуть бути максимально синхронізовані та посилені для досягнення головної мети – побудови ефективної публічної влади, вільної від корупції, що є фундаментальною основою для повноцінного становлення та функціонування правової держави в Україні [2]. Незважаючи на проведені реформи, залишаються невирішеними питання щодо комплексності та системності цих політик, що зумовлює нагальну потребу в подальших наукових дослідженнях та розробці практичних рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Андреев В. [3] автор проводив аналіз історіогра-

фії публічно-службових відносин, розглядаючи етапи їх розвитку та теоретичні основи в контексті функціонування публічної влади. Виокремив основні чинники, що впливали на розвиток даного процесу, з метою визначення сутності та змін, які відбулися в сучасних системах публічно-службового управління. Проаналізував фактори, що впливають на еволюцію цього складного явища, з метою глибокого розуміння його сутності та трансформацій у сучасних публічно-службових системах. Хаванов А. В. [4] досліджував вплив корупції на економічну безпеку держави. Висвітлив її вплив на державний порядок, економічне зростання та соціальну справедливість. Провів аналіз механізмів корупції та їх впливу на економічну стійкість. Розглянув наслідки корупційних дій для стабільності та розвитку держави. Окрему увагу приділив впливу корупції на державні фінанси, що негативно позначається на економічній стабільності країни. Досліджував вплив корупції на іноземні інвестиції, які є критичними для розвитку економіки, адже корупція виступає бар'єром для залучення капіталу. Саричев В., Гапеева О., Пікуліна О. [5] автори розглядають корупцію в Україні як гостру проблему, яка впливає на економічну безпеку, соціальну стабільність та міжнародні відносини країни. Вплив простягається від внутрішніх аспектів державного управління до зовнішньоекономічної політики, створюючи перешкоди для розвитку та інтеграції України на міжнародній арені. Авторами встановлено, що незважаючи на значні зусилля у боротьбі з корупцією, Україна все ще стикається з низкою викликів, що стримують ефективність існуючих антикорупційних заходів. Акцент робиться на важливості забезпечення незалежності антикорупційних органів, необхідності подальшого удосконалення законодавства, зокрема в аспектах державних закупівель та конфлікту інтересів, та підвищення прозорості державного управління. Також аналізується роль громадянського суспільства та міжнародної співпраці у посиленні антикорупційних зусиль.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз взаємозв'язку та впливу

економічної й антикорупційної політик на формування ефективної публічної влади, вільної від корупції, а також на становлення та зміцнення засад правової держави.

Виклад основного матеріалу. Корупцію можна просто описати як незаконне використання влади державними службовцями для отримання особистої вигоди. Це означає, що замість виконання своїх обов'язків на благо суспільства, вони зловживають своїми повноваженнями, щоб незаконно збагатитися, отримати послуги або пільги. Вкрай важливо розуміти, наскільки руйнівним є вплив корупції. Вона гальмує економічний розвиток країни, порушує соціальну справедливість і підриває стабільність демократичних інститутів [6].

Крім того, корупція є прямою загрозою для верховенства права, розмиває моральні принципи в суспільстві, поширює не доброчесність та знижує довіру громадян до органів влади. Саме тому боротьба з цим негативним явищем є об'єктивною необхідністю і одним з пріоритетних завдань для держави. Міжнародна організація Transparency International щорічно оцінює рівень корупції у світі, використовуючи Індекс сприйняття корупції (CPI). За цим показником, який охоплює 180 країн, найменш корумпованими щороку визнаються Данія, Нова Зеландія, Фінляндія, Сінгапур та Швеція [7].

На протилежному боці спектру, з року в рік, Сомалі посідає перше місце, маючи найвищий рівень сприйняття корупції. Щодо України, протягом останніх чотирьох років її показник коливався в діапазоні 31–33 балів. Приблизно такі ж значення індексу сприйняття корупції мають такі країни, як Ліберія, Малаві та Малі.

Таблиця 1
Динаміка зміни Індексу сприйняття корупції (CPI) в Україні (2020–2024 роки)

№	Роки	Кількість балів	Місце у рейтингу (180 країн)
1	2020	33	117
2	2021	32	122
3	2022	33	116
4	2023	36	104
5	2024	35	105

Аналіз динаміки Індексу сприйняття корупції (CPI) для України за 2020–2024 роки, представлений у таблиці 1, свідчить про відносну стабільність показника з незначними коливаннями. Протягом цих п'яти років Україна утримувалася переважно в діапазоні 32–36 балів зі 100 можливих. Попри певні зростання, як, наприклад,

у 2023 році до 36 балів, загальна картина вказує на те, що сприйняття рівня корупції в державному секторі залишається помірно високим. Хоча з 2020 року було відзначено певне поліпшення позицій у рейтингу (з 117-го до 105-го місця), це зростання не є кардинальним і підтверджує, що корупція все ще сприймається як значна проблема.

Результати цього періоду підкреслюють, що вжиті антикорупційні заходи, хоч і мають певний позитивний вплив, ще не призвели до суттєвого якісного прориву в сприйнятті рівня корупції громадянами та міжнародними експертами. Це вказує на необхідність подальших системних зусиль для зміцнення антикорупційної політики та підвищення її ефективності [8].

Корупція – це не просто окремі випадки порушення закону чиновниками, а глибока системна проблема, яка руйнує державну структуру, підриває довіру людей до влади та заважає нормальному розвитку країни. Вона не дозволяє ефективно використовувати бюджетні кошти, викривляє принципи чесної конкуренції, відлякує потенційних інвесторів і стримує економічне зростання. По суті, це ситуація, коли посадові особи використовують своє становище в особистих інтересах, часто на шкоду суспільству. Ця проблема діє непомітно, але її наслідки – руйнівні: вона ставить під загрозу безпеку країни та її суверенітет. Шкідливий вплив корупції виходить далеко за межі фінансових втрат. Вона підриває демократичні засади, знецінює верховенство права, формує у людей відчуття несправедливості та недовіри до держави. У суспільстві зростає байдужість, коли громадяни перестають вірити у зміни та реформування. Саме тому подолання корупції має стати першочерговим завданням держави, яке не можна відкладати.

Боротьба з корупцією неможлива без урахування економічних умов, у яких вона виникає. Саме економічна політика формує середовище, яке або стимулює корупцію, або, навпаки, допомагає її уникати [9]. Наприклад, коли в країні надто складне регулювання, заплутана бюрократія та непрозорі правила ведення бізнесу, це створює зручні умови для зловживань і тіншових схем. Навпаки, коли економіка стає відкритою, а адміністративні процедури – простішими, ризики корупції зменшуються. Прозорі ринкові відносини й чесна конкуренція знижують потребу у неформальних впливах та «домовленостях». Окрім того, велике значення має рівень доходів та ефективність соціальної підтримки. Коли в суспільстві панує нерівність, а соціальні гарантії мінімальні, багато людей, зокрема й чиновники, можуть вда-

ватися до корупційних дій заради виживання або покращення свого добробуту. Тому економічна політика, що зменшує розрив між багатими і бідними, підтримує розвиток середнього класу і створює умови для легального заробітку, є важливим інструментом у запобіганні корупції.

Україна, перебуваючи на шляху до євроінтеграції, вже зробила значні кроки у формуванні антикорупційної інфраструктури, що включає Національну раду з питань антикорупційної політики, Комітет Верховної Ради з питань протидії корупції, спеціалізовані правоохоронні та судові органи. Однак, як показує Індекс сприйняття корупції (CPI), попри певні позитивні зрушення, сприйняття корупції в Україні залишається помірно високим, що свідчить про необхідність подальших системних зусиль [10].

Основні виклики полягають у забезпеченні невідворотності покарання за корупційні злочини, посиленні координації між антикорупційними органами, подоланні спротиву з боку окремих владних структур та підвищенні загального рівня правової культури [11]. Подальша децентралізація та цифровізація державних послуг, реформа судової системи та посилення прозорості у сфері державних закупівель є ключовими напрямками, які посилять ефективність антикорупційної боротьби.

Досі одним із головних питань, що викликають суперечки, залишається, як саме визначити та виміряти корупцію. Оскільки корупційні дії часто приховані, їх важко виявити та оцінити. Експерти досі сперечаються щодо найкращих методів вимірювання, використовуючи різні індекси та опитування, кожен з яких має свої недоліки. Інша важлива проблема – це оцінка ефективності антикорупційних ініціатив. Україна вже запровадила чимало заходів для боротьби з корупцією, але досі тривають дискусії, наскільки вони дійсно працюють. Деякі критики вважають, що частина ініціатив не принесла очікуваних результатів або була виконана лише частково. Також активно обговорюються політичні аспекти корупції. Існує думка, що політичні інтереси та впливи часто стають на заваді ефективній боротьбі з нею. Це стосується як внутрішніх політичних конфліктів,

так і зовнішнього впливу [12]. Нарешті, важливим питанням є роль громадянського суспільства у протидії корупції. Ведуться дискусії про те, наскільки ефективно громадськість може впливати на антикорупційну політику та які механізми слід запровадити, щоб посилити її роль.

Лише за умови системної взаємодії між ефективною економічною політикою, яка створює умови для доброчесності, та рішучою антикорупційною політикою, що забезпечує невідворотність відповідальності, Україна зможе досягти своєї стратегічної мети – побудувати міцну та процвітаючу правову державу з ефективною публічною владою, вільною від корупції. Це вимагає постійної політичної волі, консолідованих зусиль усіх гілок влади, активної підтримки громадянського суспільства та міжнародних партнерів.

Висновки. Ефективна публічна влада неможлива без подолання корупції, адже остання підриває довіру до держави та перешкоджає її розвитку. Якісна економічна політика є потужним антикорупційним інструментом, зменшуючи можливості для зловживань через спрощення процедур та прозорий розподіл ресурсів. Водночас, саме нерівномірний розподіл доходів може провокувати корупційні явища. Успішна антикорупційна політика вимагає комплексного підходу, що включає створення незалежних інституцій та ефективну законодавчу базу.

Важливим аспектом є впровадження цифрових технологій та забезпечення максимальної прозорості у всіх сферах державного управління. Розбудова правової держави з її принципами верховенства права та невідворотності покарання є фундаментом для мінімізації корупції. Активна участь громадянського суспільства та підтримка міжнародних партнерів є незамінними для ефективного виявлення та запобігання корупційним схемам. Отже, досягнення ефективної публічної влади без корупції можливе лише через синергію економічних реформ, безкомпромісної антикорупційної політики та міцних засад правової держави. Цей складний процес є критично важливим для сталого розвитку України та її інтеграції у світове співтовариство.

REFERENCES:

1. Abdullaiev, V. A. (2023). *Derzhavna polityka u sferi zapobihannia ta protydii koruptsii: porivniannia dosvidu Ukrainy ta Azerbaidzhanskoi respubliky* [State policy in the field of preventing and counteraction of corruption: a comparison of the experience of Ukraine and the Republic of Azerbaijan] (Doctoral dissertation, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv).
2. Prykhodko, A. A. (2020). *Administrativno-pravove zabezpechennia zapobihannia ta protydii koruptsii v Ukraini za umov yevrointehratsii* [Administrative and legal support for preventing and combating corruption in Ukraine in the context of European integration] (Doctoral dissertation). *Administrativne pravo*, 59 (9), 2235–14.

3. Andriev, V. (2023). Zahalni teoretychni zasady publichno-sluzhbovykh vidnosyn v protsesi realizatsii publichnoi vlady: istoriografiia problemy [General theoretical principles of public service relations in the process of public authority implementation: historiography of the problem]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, (4), 3–8.
4. Reshota, O. A. (2020). Osoblyvosti rozvytku publichnoho upravlinnia v Ukraini: suchasni tendentsii ta problemy [Peculiarities of public administration development in Ukraine: modern trends and problems]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, (3). Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/39.pdf
5. Baranenko, D. V. (2020). Administratyvno-pravovi zasady detsentralizatsii v diialnosti tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady [Administrative and legal principles of decentralization in the activities of central executive bodies]. *IURYDYKA| JURIDICA*, (2), 19–24.
6. Khavanov, A. (2024). Vplyv koruptsii na ekonomichnu bezpeku derzhavy: analiz mekhanizmiv ta naslidkiv [The impact of corruption on the economic security of the state: analysis of mechanisms and consequences]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-114>
7. Hulak, O. V., Kurylo, V. I., & Dubchak, L. M. (2021). Do pytannia pro shliakhy podolannia koruptsii v Ukraini [On the issue of ways to overcome corruption in Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, (1), 196–201. <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.29>
8. Sarychev, V., Hapieieva, O., & Pikulina, O. (2023). Analiz vplyvu koruptsii na ekonomichnu bezpeku krainy v umovakh sohodennia [Analysis of the impact of corruption on the economic security of the country in modern conditions]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 2 (47), 203–208. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-29>
9. Samodai, V., & Kovtun, H. (2023). Koruptsiia: zahrozy ta naslidky dlia sotsiumu [Corruption: threats and consequences for society]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (49). Retrieved from: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2360/2281>
10. Huba, M. I., Nazar, I. Z., & Tatsii, O. V. (2023). Pisliavoienna vidbudova ekonomiky Ukrainy: zadachi i vyklyky [Post-war economic recovery of Ukraine: tasks and challenges]. *Akademichni vizii*, (23). Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/543/2023-11-09>
11. Suvorova, S. H., & Kulhanik, O. M. (2023). Tiniova ekonomika v Ukraini: stan ta shliakhy podolannia [Shadow economy in Ukraine: state and ways to overcome]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, 8(08), 168–172.
12. Acaravci, A., Artan, S., Hayaloglu, P., & Erdogan, S. (2023). Economic and Institutional Determinants of Corruption: The Case of Developed and Developing Countries. *Journal of Economics and Finance*, 47 (1), 207–231.